

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา ความรู้และทัศนคติของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลตองงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือเพื่อศึกษาความรู้และทัศนคติของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำนวนประชากรที่ศึกษาคือองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีพื้นที่ป่าจำนวน 6 องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อบต.หลวงเหนือ อบต.ป่าเมี่ยง อบต.เทพเสด็จ อบต.แม่โป่ง อบต.เชิงคอย และอบต.ป่าป้อง กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 92 คนจากจำนวนประชากรทั้งหมด 120 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weight Mean Score)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

เจ้าหน้าที่ อบต. ส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.3 เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.6 มีสถานภาพสมรสคิดเป็นร้อยละ 93.5 มีระดับการศึกษาระดับม.1-ม.6หรือเทียบเท่าจำนวนเท่ากับผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับ ป.1-ป.6 หรือเทียบเท่าคิดเป็นร้อยละ 48.9และ 47.8 ตามลำดับ. เจ้าหน้าที่ อบต. ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งใน อบต เป็นสมาชิกสภา อบต. คิดเป็นร้อยละ 72.8 โดยมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ อบต. นานกว่า 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 94.6 และประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 48.9

เจ้าหน้าที่อบต.ส่วนใหญ่เคยผ่านการฝึกอบรม/สัมมนา/ดูงาน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เจ้าหน้าที่ อบต. คิดเป็นร้อยละ 63 และเคยจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้แก่สมาชิกของ อบต. คิดเป็นร้อยละ 52.2

เจ้าหน้าที่ อบต. ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผ่านทางสื่อโทรทัศน์ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 83.7

ความสนใจของเกษตรกรในท้องถิ่นเกี่ยวกับกิจกรรมของ อบต. เจ้าหน้าที่ อบต. ร้อยละ 50.0 มีความคิดเห็นว่าเกษตรกรมีความสนใจในระดับมาก และร้อยละ 48.9 มีความสนใจในระดับปานกลาง

เจ้าหน้าที่ อบต. ส่วนใหญ่ทราบว่า อบต.ที่ตนสังกัดอยู่บนนโยบายหรือโครงการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 83.7 และทราบว่า การดูแลทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ โดยเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบายหรือวางแผนโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 85.9 และได้รับมอบหมายจาก อบต. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เจ้าหน้าที่ อบต. คิดเป็นร้อยละ 80.4 ได้รับมอบหมายจาก อบต.

เจ้าหน้าที่ อบต. ส่วนใหญ่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 94.6 โดยได้รับผลตอบแทนจากการดำเนินการในด้านความรู้สึกระหว่างความภาคภูมิใจ การสร้างจิตสำนึกที่ดี และการได้รับความอุดมสมบูรณ์ของป่ากลับคืนมา คิดเป็นร้อยละ 58.7

เจ้าหน้าที่ อบต.ทั้งหมด มีความเห็นว่ามีความจำเป็นที่ อบต. จะต้องแสดงบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและป่าไม้

2. ความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

เจ้าหน้าที่ อบต. ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 66.3 และมีความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 33.7

3. ทักษะต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีดังต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่ อบต. มีทัศนคติเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็นหัวข้อ ดังต่อไปนี้
 - เราควรอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ และป่าไม้
 - การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ราษฎรต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินในทุกๆ ระดับ
 - ถ้าเรามีป่าไม้ในเขตที่สูงและรักษาไว้ให้มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ เราจะมีแหล่งต้นน้ำลำธารที่ไม่หมดสิ้น
 - ทรัพยากรป่าไม้เป็นสมบัติของส่วนรวมที่มีความสำคัญ มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อทุกคน
 - ควรมีการส่งเสริมให้มีการปลูกป่าร่วมกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอื่นๆ
 - การบวชต้นไม้เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบบดั้งเดิมที่ควรปฏิบัติ และสืบต่อกันไปนานๆ

2. เจ้าหน้าที่ อบต. มีทัศนคติเห็นด้วย ในประเด็นหัวข้อดังต่อไปนี้
 - การทำการเกษตรแบบไร้เดือนลอยเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาแก่ทรัพยากรป่าไม้
 - การแนะนำให้เกษตรกรปรับปรุงบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น จะทำให้สามารถลดการทำลายป่าไม้ลงได้
 - ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นสาเหตุหนึ่งในการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินทำกิน
 - การส่งเสริมส่งออกพืชไร่ไม่ได้เป็นสาเหตุของการบุกรุกทำลายป่าไม้
 - กฎหมายและบทลงโทษผู้บุกรุกตัดไม้ทำลายป่าสถานเบา จึงทำให้มีการบุกรุกทำลายป่าเพิ่มมากขึ้น
 - การที่รัฐบาลให้สัมปทานเหมืองแร่เป็นสาเหตุหนึ่งของการทำลายทรัพยากรป่าไม้
 - การสร้างเขื่อนเป็นสาเหตุของการทำลายทรัพยากรป่าไม้
3. เจ้าหน้าที่ อบต. มีทัศนคติไม่แน่ใจ ในประเด็นหัวข้อดังต่อไปนี้
 - ผู้บริหารราชการแผ่นดินมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ ทำให้นโยบายด้านทรัพยากรป่าไม้เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ราษฎรสับสนเกิดปัญหาในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
 - การดำเนินงานปลูกป่าของหน่วยงานรัฐ ประสบผลสำเร็จและสอดคล้องกับพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุก
 - โดยทั่วไปแล้วต้นไม้ในป่าเสื่อมโทรมสามารถขึ้นได้เองตามธรรมชาติโดยไม่ต้องปลูกก็ได้
4. เจ้าหน้าที่ อบต. มีทัศนคติไม่เห็นด้วย ในประเด็นหัวข้อดังต่อไปนี้
 - หลังจากเผาไฟป่าแล้ว ผักหวานจะขึ้นได้ดี
 - หลังจากเผาไฟป่าแล้ว เห็ดถอบจะขึ้นได้ดี
 - การดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นสาธารณะประโยชน์ เป็นหน้าที่ของกรมป่าไม้และรัฐบาลเท่านั้น
5. เจ้าหน้าที่ อบต. มีทัศนคติไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็นหัวข้อ
 - การจุดไฟเผาป่าควรกระทำเมื่อมีการเข้าป่าเพื่อล่าสัตว์หรือหาอาหารป่า (เห็ดถอบ, ผักหวาน) เท่านั้น

การอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ความรู้และทัศนคติของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลตองงาน อุนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นที่จะขอนำมาอภิปรายในที่นี้ คือ

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลตองงานใหญ่ดำรงตำแหน่งในฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีหน้าที่หลักในการให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล และร่างงบประมาณรายจ่าย ประจำปี ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นจึงมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย วางแผนโครงการ รวมถึงการจัดอบรม/สัมมนา/จัดงานในด้านต่างๆ ให้กับเจ้าหน้าที่ภายในองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในท้องที่รับผิดชอบ ซึ่งการจัดการด้านทรัพยากรป่าไม้เป็นประเด็นหัวข้อหนึ่งที่ต้องพิจารณาให้ความสำคัญ และเจ้าหน้าที่ อบต. ทุกคนเห็นด้วยว่า เจ้าหน้าที่ อบต. ควรแสดงบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นตัวอย่างให้กับประชาชน เนื่องจากทุกองค์การบริหารส่วนตำบลมีพื้นที่ป่าในตำบลในอำนาจปกครอง รวมถึง ทรัพยากรป่าไม้เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมต่อชุมชน ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ สมคิด (2539) ที่กล่าวว่า อบต. ยังขาดการให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรแต่ยังคงให้ความสำคัญกับสาธารณูปโภค และสิ่งปลูกสร้างอยู่

การจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้แก่สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้สมาชิกตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งหมายถึงรวมถึงการปลูกดูแลรักษา และการป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายทรัพยากรป่าไม้ อย่างไรก็ตามการจัดฝึกอบรมแต่เพียงทฤษฎียังไม่เป็นการเพียงพอ แต่ควรจะให้สมาชิกได้ลงมือปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อีกด้วย เช่น การปลูกป่า การทำแนวกันไฟ เป็นต้น เมื่อสมาชิกมีความรู้แล้วจึงจะสามารถร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการกำหนดนโยบายได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับท้องถิ่นของตน และสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบอย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของสัมพันธ์ (2542) ที่กล่าวว่า อบต. ควรหาแนวทางและเทคนิคต่างๆ ในการทำงานที่จะร่วมกับชุมชน ทำงานแบบมีส่วนร่วมและเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน นอกจากนี้ ประสบสุข (2531) อ้างโดย มงคล (2536) กล่าวว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับสูง ซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลที่จะให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ และเชื่อว่าถ้าให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลแล้วจะทำให้ดีกว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้และตำรวจ และเชื่อว่าจะทำให้การบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าลดลง

เจ้าหน้าที่ อบต. ควรเป็นตัวจักรสำคัญในการเชื่อมโยงนโยบาย และโครงการต่างๆ ของ อบต. ให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบ โดยเป็นผู้รณรงค์อบรมให้ความรู้ ประสานงาน และทำงานร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งสามารถทำได้โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ จากการวิจัยพบว่า อบต. มีการจัดกิจกรรมร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่แล้ว เช่น การปลูกต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะภายในหมู่บ้าน การปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ และการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยปลูกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ อีกทั้งเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งผลตอบแทนที่จะได้รับการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้นั้น คือความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นให้มีอยู่สืบไปและคงความสมบูรณ์ของผืนป่าอันเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่งของประเทศ

อย่างไรก็ตามจากงานวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้น้อยมากเพียงไม่กี่ครั้งต่อปี ข่าวสารที่ได้รับส่วนใหญ่ผ่านทางสื่อสารมวลชน อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ส่วนจากทางการอภิปราย/เสวนา จดหมายข่าว หรือหนังสือเวียนในหน่วยงาน บอร์ดข่าวสารหรือนิทรรศการ เจ้าหน้าที่ อบต. แทบไม่ได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เลย ดังนั้นเจ้าหน้าที่ อบต. ควรสนใจข่าวสารที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นพื้นที่ของตนด้วย เนื่องจากจะมีจดหมายข่าวจากสำนักงานเกษตรอำเภอส่งมาให้เป็นประจำทุกเดือน รวมทั้งควรสนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรป่าไม้เพิ่มเติม เพื่อสามารถรณรงค์ อบรมให้ความรู้ และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชาวบ้านในท้องถิ่นได้ต่อไป

2. ความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

จากงานวิจัยครั้งนี้พบว่าเจ้าหน้าที่ อบต. มีความรู้ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทราณี (2536) ที่กล่าวว่า ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพมีความเข้าใจดีในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ อบต. ยังควรต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ และหากพูดถึงรายละเอียดแล้ว จะพบว่ามีอีกหลายประเด็นที่เจ้าหน้าที่ อบต. ยังมีความรู้และเข้าใจผิดพลาด ซึ่งเป็นส่วนที่เจ้าหน้าที่ อบต. จะต้องนำไปถ่ายทอดให้ชาวบ้านรับทราบ โดยเฉพาะในส่วนของความรู้ทั่วไป และข้อบังคับทางกฎหมาย เช่น ประเด็นคำถาม “การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ และพื้นที่ป่าเพื่อเลี้ยงสัตว์” มีเจ้าหน้าที่ อบต. ตอบถูกเพียงร้อยละ 30 ซึ่งในความเป็นจริงแล้วแบ่งเป็น พื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ และพื้นที่ป่าเพื่อผลิตผลทาง

เศรษฐกิจ หากผู้เผยแพร่มีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องแล้ว ผู้รับการเผยแพร่จะมีความรู้ความเข้าใจที่ผิด และนำไปบอกต่อให้ผู้อื่นรับทราบถึงความรู้ความเข้าใจที่ผิดต่อไป จนอาจกลายเป็นว่า ความรู้ความเข้าใจที่ผิดเป็นความรู้ความเข้าใจที่ถูกสำหรับชาวบ้านได้ โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจ ด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิด และเจตคติ ซึ่งสามารถปลูกฝังต่อไปถึงยังรุ่นลูกหลานได้จึงไม่ควรมีความผิดพลาดเกิดขึ้นทั้งในระดับผู้รับสารและผู้ส่งสาร

3. ทศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

เจ้าหน้าที่ อบต. ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดังนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่ อบต. จึงควรนำไปปฏิบัติและเผยแพร่ต่อไป เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และควรปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องให้กับชาวบ้าน เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างถูกวิธี อันจะส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สำเร็จเร็วยิ่งขึ้น

ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ อบต. ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้นั้น พบว่า ยังมีหลายประเด็นที่จะต้องอาศัยความช่วยเหลือและความร่วมมือจากภาครัฐ เช่น ประเด็นที่ว่า “ควรมีการส่งเสริมให้มีการปลูกป่าร่วมกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอื่น” ซึ่งในส่วนนี้ภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ พันธุ์ไม้ การส่งเสริมการประกอบอาชีพและตลาดรองรับผลผลิตเกษตรกร เป็นต้น

ในประเด็นที่ชาวบ้านนิยมปฏิบัติตามความเชื่อ เช่น ในประเด็นที่ว่า “หลังจากเผาไฟป่าแล้ว เห็ดถอบและผักหวานจะขึ้นได้ดี” ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อตามนั้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว การเปลี่ยนความเชื่อของชาวบ้านไม่อาจทำได้ทันที แต่จะต้องอาศัยเวลาและอธิบายให้ชาวบ้านทราบว่าสิ่งนั้นเป็นการทำลายทรัพยากรป่าไม้ รวมถึงการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ซึ่งจะต้องอาศัยความอดทนของเจ้าหน้าที่ อบต. ที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อเหล่านั้นให้ได้ อย่างไรก็ตามชาวบ้านไม่ได้มีความเชื่อที่ไม่ถูกต้องเสมอไป เช่น ความเชื่อในเรื่องการบวชต้นไม้ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเจ้าหน้าที่ อบต. เองก็มีทัศนคติที่เห็นด้วยกับเรื่องดังกล่าว จึงเป็นหนทางหนึ่งในการจัดกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ดังนั้น เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล จึงมีหน้าที่สำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกอันดีให้แก่ชาวบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ต่อไป

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีความรู้และทัศนคติที่ดีต่องานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ แสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพร้อมที่จะร่วมมือ และเป็นตัวแทนของรัฐบาลในการส่งเสริมให้ความรู้และปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อประชาชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด

ความรู้และทัศนคติที่ถูกต้อง เช่น ทรัพยากรป่าไม้มีอยู่จำกัดทุกคนควรร่วมมือกันบำรุงรักษา การเกิดไฟป่าเกิดจากการกระทำของมนุษย์มากกว่าธรรมชาติ หรือ การดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนนั้นจะต้องถูกปลูกฝังให้อยู่ในจิตใจได้สำนึกของเจ้าหน้าที่ อบต. ทุกคน เพราะเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และทัศนคติเหล่านั้นแก่ชาวบ้านและปลูกฝังให้เป็นจิตได้สำนึกของชาวบ้านด้วย เพื่อประสิทธิผลในการปฏิบัติการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่อไป

การที่เจ้าหน้าที่ อบต. มีความรู้และทัศนคติที่ดีนั้น ไม่ได้หมายความว่ามีความสามารถในการปฏิบัติได้ดี แต่อย่างไรก็ดีผู้ที่มีความรู้และทัศนคติที่ดี ย่อมมีความสามารถมากกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้หรือไม่มีทัศนคติที่ดีหรือถูกต้องต่องานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การปฏิบัติให้เกิดผลดีได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกๆ ฝ่าย ทั้งเจ้าหน้าที่ อบต. ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของรัฐบาล และชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของประชาชน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ อบต. หรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ควรเข้าไปตรวจสอบว่าได้มีการปฏิบัติจริงเหมือนกับความรู้และทัศนคติที่มีอยู่หรือไม่ เพราะการปฏิบัติจริงย่อมสำคัญกว่าความรู้ทัศนคติที่ถูกต้องแต่ไม่ได้ลงมือปฏิบัติแต่อย่างใด หรือปฏิบัติอย่างไม่ถูกต้องตามความรู้และทัศนคติที่มีอยู่

การได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเจ้าหน้าที่ อบต. ค่อนข้างน้อย โดยส่วนใหญ่ผ่านทางสื่อสารมวลชน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ อบต. จึงควรมีการรวมกลุ่มเพื่อขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าอบรมให้ความรู้บ่อยครั้งยิ่งขึ้น รวมถึงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากหนังสือวารสาร หรือจดหมายเวียนภายในหน่วยงาน หรือการรวมกลุ่มของเจ้าหน้าที่ อบต. ด้วยกันเอง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกันแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง

ความร่วมมือกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจาก จะสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ร่วมกันแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีพื้นที่ป่าร่วมกัน จะสามารถรวมกันเพื่อขออนุมัติจัดสรรงบประมาณในการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการจัดฝึกอบรม สัมมนา หรือจัดกิจกรรม

โครงการต่างๆ ร่วมกัน ทำให้ชาวบ้านเกิดความต้องการมีส่วนร่วม และความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างตำบลอีกด้วย

ประชาชนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ เพราะดิน น้ำ ป่าไม้ เป็นทรัพยากรของทุกคน ดังคำกลอนที่ว่า “เมื่อวันใดแผ่นดินหมดสิ้นป่า ชาวพาราจะสิ้นถิ่นอาศัย เศรษฐกิจของชาติพินาศไป จงร่วมใจปลูกป่าอย่าทำลาย” โดยประชาชนในแต่ละท้องถิ่นต้องร่วมมือกันรักษาผืนป่าในท้องถิ่นชุมชนของตนเอง และประสานงานกับผู้นำท้องถิ่น อาทิเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึง ภาคเอกชน และ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ ดังนั้นประชาชนทุกคนจะต้องมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำเพียงในส่วนของความรู้ และทัศนคติของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเท่านั้น ต่อไปน่าจะมีการศึกษาในแง่ของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วย
2. การวัดระดับความรู้ และทัศนคติของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ควรแบ่งแยกเป็นประเภทของชนิดความรู้หรือทัศนคติ ซึ่งจะเห็นผลชัดเจนกว่า ว่ามีความรู้หรือไม่รู้ในเรื่องใด เช่นความรู้เกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับป่าไม้ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น และการถามความรู้ควรจะถามว่ารู้ในระดับใด เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีพื้นที่ป่า
4. ควรมีการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่กับองค์การบริหารส่วนตำบล ในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้